

“ПОМАРАНЧЕВА РЕВОЛЮЦІЯ” НА ШЛЯХУ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

Початок ХХІ ст. відзначено для України та деяких інших країн пострадянського простору переходом від авторитаризму до громадянського демократичного суспільства.

Історія української державницької ідеї новітнього часу як передумова “*Помаранчевої революції*” є проблемою, яка носить історіософський характер, і тому має розглядатися у цивілізаційному контексті. Саме такий підхід допоможе визначити сукупність тих історичних чинників, які і склали передумови “*Помаранчевої революції*” в Україні на початку ХХІ ст.

До середини ХІХ ст. рівень соціально-економічного розвитку України, її залежне політичне становище у складі Російської імперії гальмували створення достатніх умов для інтенсивного формування усіх ознак нації. У той період етнокультурна самотність українців відрізняла їх від інших народів, і одночасно зароджувалися елементи етнічної самосвідомості на рівні психологічного усвідомлення своєї культурно-побутової індивідуальності. В народній масі цей процес проходив стихійно і повільно, а в інтелігентському середовищі - напружено, набираючи теоретичного, а з кінця ХІХ ст. й політичного змісту.

Політичний аспект є однією з характерних ознак національної самосвідомості, притаманної, головним чином, інтелектуальній еліті, яка стала носієм державотворчої ідеї. В умовах становлення постіндустріального суспільства та посилення процесів світової глобалізації одномоментним втіленням української державної ідеї став феномен “*Помаранчевої революції*” (2004-2005 рр.).

Перехідний стан українського суспільства мав би бути відзначений переходом від тоталітаризму до демократії, створенням правової держави, трансформацією командно-адміністративної економіки у соціально-орієнтовану ринкову економіку, утвердженням загальнолюдських цінностей у духовному житті суспільства, зміною ролі України у міжнародних відносинах від об’єкта до суб’єкта геополітики.

Проте процес державотворення в Україні виявився не таким прямолінійним і послідовно спрогнозованим, як на це сподівались мільйони українців, що віддали свої голоси за незалежність України

у 1991 р. Сукупність об’єктивних і суб’єктивних чинників ускладнили процеси демократизації в Україні. Перехідній політичній системі України притаманні, поряд з демократичними ознаками, риси, що властиві олігархічним та охлократичним режимам. Це вплив номенклатури, що нерідко об’єднується в клани, є схильною до корупції і байдужою до суспільних інтересів; збереження командно-адміністративних методів управління, що є наслідком нерозвиненості механізмів стримувань і противаг у політичній системі; не до кінця вирішене питання з формуванням правлячої більшості, що знижує відповідальність уряду за свої дії та політичної опозиції, яка б мала стати інструментом контролю за прийняттям державних рішень та діяльністю владних інститутів.

Така ситуація зумовила гострий перебіг подій листопада-грудня 2004 р. в Україні. “*Помаранчева революція*” була викликана зростанням громадянської активності в умовах формування громадянського суспільства, кризою довіри до влади, невдоволенням непослідовністю курсу реформ, ігноруванням інтересів народу України в ході їхнього проведення, сформованістю світогляду нового покоління громадян, яке не могло миритися з ігноруванням та порушеннями основних принципів життя демократичного суспільства.

Отже, “*Помаранчева революція*” засвідчила, що українська нація прагне до такої суспільно-політичної моделі, як громадянське суспільство з його цінностями та ідеалами.

Потрібно також відзначити й те, що ніщо так не говорить про потенціальні можливості народу в кожному епоху його історії, як стан зв’язків між громадянами та представниками влади. Перші уроки “*Помаранчевої революції*” свідчать, що народ, який прагне реалізувати свою державницьку ідею, повинен цілеспрямовано творити, плекати, навчати власну політичну еліту. І в цьому випадку величезну роль має відіграти інтелектуальна діяльність, яка саме й повинна забезпечувати високий рівень політичної культури. Багатовіковий досвід України наочно засвідчив, що коли впродовж кількох генерацій бракує або стає менше інтелектуалів, які задають тон розумової інтенсивності відповідно до вимог доби, серед широких мас спадає допитливість, їх інтелектуальні запити падають нижче рівня, якого вимагає виклик часу. Такого історія не пробачає.